

Hvem er mest fornøyd med samlivet?

Norge og Sverige er land der samboerskap har en lang historie, og der denne samlivsformen er mest utbredt. I dag er et av fire samliv her til lands samboerskap. Men også her er det forskjeller mellom samboere og gifte. Hvis vi sammenlikner samlivskvaliteten blant samboere og gifte, finner vi at unge samboere i alderen 25 til 35 år er minst fornøyd med samlivet sitt. Samboere med planer om å gifte seg med partneren er imidlertid like fornøyd som dem som allerede er gift.

Kenneth Aarskaug Wiik
og Turid Noack

Studien som presenteres i denne artikkelen, er basert på en artikkel i tidsskriftet *Journal of Marriage and Family* (Wiik, K.Aa., Bernhardt, E. og Noack, T. (2009): A study of commitment and relationship quality in Sweden and Norway, *Journal of Marriage and Family*, 71, 465-477).

Norge og Sverige er blant landene i verden der samboerskapet har lengst historie, og der denne samlivsformen er mest utbredt. Til forskjell fra de fleste andre land er samboerskap også mer likestilt med ekteskap. I dag er ett av fire samliv i Norge samboerskap, og så mange som ni av ti første samliv er samboerskap. Samlivsformen har også bred aksept, og få nøler i dag med å fortelle sine foreldre at de er samboere.

Et særtrekk ved Norge og de andre skandinaviske landene er den høye andelen barn som fødes i samboerskap. Av kvinner som fikk sitt første barn i samliv i 2009, var noe over halvparten (51 prosent) samboere. At barn i så stor grad hører med i samboerskap, er en av flere faktorer som har fått enkelte forskere til å hevde at denne samlivsformen i Skandinavia langt på vei er uatskillelig fra ekteskap (se for eksempel Heuveline og Timberlake 2004).

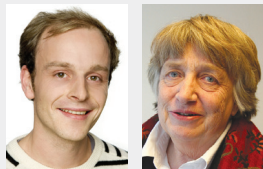
Med årene har dessuten samboere og gifte par blitt likestilt på en rekke områder. Dette gjelder særlig på det offentligrettslige området, men også på det privatrettslige området har samboerne med felles barn eller de som har bodd sammen en viss tid, fått mange av de samme rettighetene og pliktene som gifte par har. Men, fortsatt er det slik at samboerskap ikke automatisk gir samme økonomiske trygghet hvis en av partene dør, eller samlivet tar slutt (Noack 2010).

I denne artikkelen bruker vi data fra to sammenliknbare spørreundersøkelser fra Norge og Sverige (se tekstboks om undersøkelsene) og spør om unge samboere i de to landene mener å ha dårligere samlivskvalitet enn gifte par. Og gjelder det i så fall for alle samboere, også de som har planer om å gifte seg?

Hvordan måler vi samlivskvalitet?

Til tross for at stadig flere velger samboerskap fremfor giftemål, og vi ser en større aksept for dette i flere land, viser flere studier at gifte gjennomgående føler seg mer forpliktet til og er mer fornøyd med samlivene sine enn samboere. Men, de aller fleste av disse studiene er fra USA, der samboerskap er mindre utbredt og gjennomgående mer kortvarige enn hos oss. Vi vet langt mindre om samboernes samlivskvalitet i Norge og Sverige der samboerskap er vanligere og på mange vis skiller seg mindre fra ekteskap. Kanskje er også forskjellene i samlivskvalitet mindre her?

Opplevelse av samlivskvalitet bygger på svar på tre ulike spørsmål. Alle spørsmålene er kun stilt til en av partene i parforholdet, det vil si intervjupersonen. Det ble for det første spurt om hvor forpliktende en oppfattet sitt eget samliv. I neste spørsmål ble det spurt om hvor fornøyd en var med forholdet. Det tredje spørsmålet gikk på om intervjupersonen selv eller partneren hadde vurdert å

Kenneth Aarskaug Wiik er sosiolog og forsker i Statistisk sentralbyrå, Gruppe for demografi og levekår.
(kenneth.aarskaug.wiik@ssb.no)

Turid Noack er sosiolog og seniorforsker i Statistisk sentralbyrå, Gruppe for demografi og levekår. (turid.noack@ssb.no)

gjøre det slutt i løpet av det foregående året. Svarene på hvert av de tre spørsmålene er analysert hver for seg.

Terskelen for å tilkjenne mistriivsel i samlivet vil ventelig være høy i intervjuer som dette. Poenget var imidlertid ikke å få et nøyaktig mål på grad av samlivskvalitet, men å se på hvordan opplevd samlivskvalitet varierte mellom de som er samboere, og de som er gift.

Samboere mindre fornøyd med samlivet enn gifte ...

Av de 2 923 personene i alderen 25- 35 år som er intervjuet i vårt datamateriale, var over halvparten (55 prosent) samboere på intervjutidspunktet, mens de resterende var gift. Langt de fleste sier seg tilfredse med samlivet sitt slik det er målt her, men det er forskjeller mellom gruppene.

I likhet med funn fra tidligere studier (se for eksempel Brown og Booth 1996; Hansen, Moum og Shapiro 2007; Nock 1995) finner også vi at samboerne jevnt over angir noe dårligere kvalitet på samlivene sine enn gifte (se figur 1). Forskjellen mellom samboere og gifte er særlig tydelig når de får spørsmål om de selv eller partneren har vurdert å flytte fra hverandre i løpet av året som har gått. Litt over én av fire (26 prosent) samboere har hatt slike planer, sammenliknet med noe over én av ti gifte (12 prosent).

Samboerne anser seg også jevnt over mindre forpliktet til forholdet de lever i. Åtte av ti samboere (80 prosent) føler seg mer enn moderat forpliktet. Den tilsvarende andelen for gifte er ni av ti (91 prosent). Det er også en noe høyere andel av de gifte (70 prosent) enn samboerne (63 prosent) som svarer at de er meget fornøyd med samlivet.

... men ikke hvis de har ekteskapsplaner

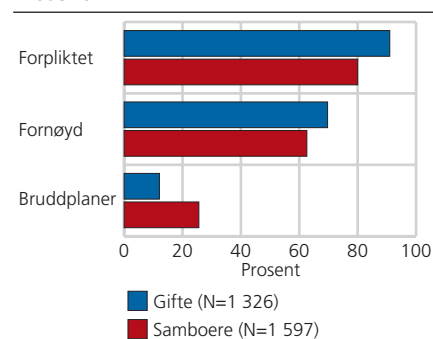
Av samboerne oppga nesten én av fem (19 prosent) at de hadde planer om å gifte seg med partneren i løpet av de neste to årene, mens fire av fem samboere (81 prosent) enten ikke hadde slike ekteskapsplaner eller planla det på lengre sikt.

Ikke uventet er samboere med ekteskapsplaner klart mer tilfredse med samlivet sitt enn samboere som hadde mer diffuse eller ingen ekteskapsplaner (se figur 2). Mens nærmere én av tre samboere uten ekteskapsplaner har snakket om å gjøre det slutt, gjelder det bare i overkant av én av ti av de gifte og av samboerne med planer om å gifte seg med hverandre innen to år (henholdsvis 12 og 14 prosent).

På spørsmål om hvor fornøyd de var med samlivet, var det samboerne med ekteskapsplaner som skåret høyest. Nesten fire av fem samboere i denne gruppa er mer enn moderat fornøyd med samlivet, noe som ikke er så overraskende siden de har planer om å gifte seg. Men også gifte er i all hovedsak fornøyd med samlivet; syv av ti gifte rangerer sine egne samliv på kvalitets-toppen. Til sammenlikning ser vi at i underkant av seks av ti (59 prosent) samboere uten planer om å gifte seg med samboeren er mer enn moderat fornøyd.

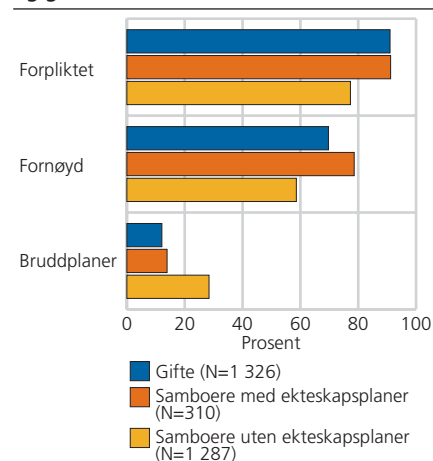
De ble også spurt om hvor forpliktende de oppfattet samlivet. Igjen ser vi det samme mønsteret; samboere uten klare planer om å gifte seg føler seg mindre forpliktet til samlivet enn de to andre gruppene (gifte og samboere med ekteskapsplaner).

Figur 1. Egen vurdering av samlivskvalitet. Samboere og gifte. 25-35 år. 2003. Prosent

Kilde: Fremtidsplaner, familie og samliv 2003, Statistisk sentralbyrå og Familj och arbetsliv på 2000-talet, Statistiska centralbyrån.

Figur 2. Egen vurdering av samlivskvalitet. Samboere med og uten ekteskapsplaner og gifte. 25-35 år. 2003. Prosent

Kilde: Fremtidsplaner, familie og samliv 2003, Statistisk sentralbyrå og Familj och arbetsliv på 2000-talet, Statistiska centralbyrån.

Forskjellene består når vi tar hensyn til andre faktorer

Samboerne i vår undersøkelse er generelt yngre, har sjeldnere felles barn og har i gjennomsnitt bodd sammen i kortere tid enn gifte par. I tillegg har samboerne oftere enn de gifte erfaring fra ett eller flere tidligere samliv, og de bor oftere med en partner som har barn fra før. Samboerne er også mindre religiøse og har noe lavere utdanning og inntekt enn de gifte. Siden mange av disse faktorene også henger sammen med hvor fornøyd man er med samlivet (Hansen mfl. 2007), er det viktig å utelukke at forskjellene mellom samlivstypene ikke skyldes disse forholdene.

I tabell 1 har vi tatt høyde for en slik «kunstig» sammenheng mellom samlivstype og våre tre mål på samlivskvalitet (se tekstboks). Vi har med andre ord kontrollert for disse forholdene for å avgjøre om det er en reell sammenheng mellom samlivstype og tilfredsheten med samlivet.

Resultatene fra disse analysene viser at forskjellene mellom samboere uten ekteskapsplaner og gifte består når vi tar høyde for disse andre forholdene som for eksempel alder, antall felles barn og samlivets varighet (se tabell 1). Sammenliknet med gifte har samboere uten konkrete ekteskapsplaner nesten tre ganger så høy oddsrate for å vurdere å flytte fra partneren. Oddsraten for å oppleve samlivet som mer enn moderat forpliktende og for å være mer enn moderat fornøyd er omtrent 60 prosent lavere for disse samboerne enn blant gifte.

Samboere med planer om å gifte seg med partneren er, derimot, verken mer eller mindre fornøyd eller forpliktet til samlivet enn dem som allerede er gift (se tabell 1).

Hvordan måle samlivskvalitet?

I spørreskjemaene ble de respondene som for tiden levde i et samliv (ekteskap eller samboerskap), bedt om å vurdere a) hvor forpliktet de var til samlivet, b) hvor fornøyd de var med samlivet. Et tredje spørsmål dreide seg om c) hvorvidt respondenten og/eller hans/hennes partner (så langt de visste) hadde vurdert å gjøre slutt i løpet av det foregående året. Spørsmål a) hadde en noe forskjellig ordlyd i den norske og svenske undersøkelsen (se Wiik, Noack og Bernhardt (2009) for mer informasjon).

Vi rapporterer resultatene fra tre multivariate modeller der de avhengige variablene er *fornøyd med samlivet* (0=moderat til minst fornøyd, 1=mest fornøyd), *forpliktet til samlivet* (0=moderat til minst forpliktet, 1=mest forpliktet) og *bruddplaner* (0=nei, 1=ja).

Siden våre tre avhengige variabler er dikotome, bruker vi logistisk regresjon. Dette er en multivariat analysemetode som brukes når en vil studere den unike sammenhengen mellom sentrale uavhengige variabler eller forklaringsvariabler (her samlivstype) og den avhengige variabelen, kontrollert for andre uavhengige variabler. I artikkelen rapporteres resultatene fra disse regresjonsmodellene som oddsrater.

Oddsrate høyere enn 1 betyr at respondentene i denne gruppen har høyere sannsynlighet for å være forpliktet, fornøyd eller ha bruddplaner, sammenliknet med referansegruppen. Oddsrate under 1 betyr lavere sannsynlighet for å være forpliktet, fornøyd eller ha hatt bruddplaner.

Seleksjons- eller ekteskapseffekt?

Vi kan altså utelukke at sammenhengen mellom type samliv og samlivskvalitet skyldes noen av de andre variablene vi har inkludert i våre multivariate modeller. Men hva kan tenkes å ligge bak disse forskjellene mellom samboere og gifte?

Forenklet sagt tenker vi oss to typer forklaringer, enten en seleksjonseffekt, eller at ekteskapet i seg selv bidrar til å knytte partene tettere sammen. Seleksjon kan slå ut på flere måter. En type seleksjonseffekt vil oppstå om samboere og gifte i utgangspunktet er forskjellige på andre områder, kjennetegn vi ikke har inne i vår analyse. Den opplevde samlivskvaliteten kan med andre ord påvirkes av disse kjennetegnene og ikke av om en er samboer eller gift. Studier fra USA har for eksempel vist at samboere generelt er mer individualistiske og utradisjonelle (Smock 2000). Men dette er neppe like gyldig for samboerne i de skandinaviske landene, der samboerskap er mer utbredt og institusjonalsert enn i USA.

Det er dessuten rimelig å anta at de som ikke er så tilfredse med samlivet, i større grad lar være å gifte seg. Noen ønsker kanskje å se hvordan samlivet utvikler seg, mens andre kanskje innerst inne har kommet til at forholdet på sikt ikke er liv laga, og er åpne for å finne seg en ny partner. Vår studie viser altså at samboere med planer om å gifte seg ikke er mindre tilfredse med samlivet enn dem som allerede er gift, noe som støtter en slik type seleksjonsforklaring.

En helt annen type forklaring er en såkalt «ekteskapseffekt». Det vil si at forskjellene mellom samboere uten planer om å gifte seg og gifte kan skyldes at ekteskapet er en kvalitativt forskjellig måte å leve sammen på. I det ligger det at det er giftermålet og ekteskapet som bidrar til å endre oppfatningen av samlivet. Underforstått at har du først gått til det skritt å gifte deg, så blir også målestokken for samlivskvaliteten annerledes.

Med de dataene vi har brukt her, kan vi ikke være sikre på om samboere og gifte er forskjellige på andre områder som også påvirker kvaliteten på samlivet, og at det er dette og ikke samlivstypen i seg selv som gjør at samboere og gifte er forskjellige.

Samlivets kvalitet varierer også med alder og antall barn ...

Hvor forpliktende et samliv oppleves, og hvor fornøyd en er med samlivet, varierer naturlig nok med andre forhold enn om man er samboer eller gift.

Resultatene fra de tre logistiske regresjonsanalysene i tabell 1 viser for det første at kvinner og menn i alderen 33-35 år er mindre fornøyd med samlivet enn dem som er i midten av tjuetårene, «alt annet likt». Videre ser vi at par der aldersdifferansen er mindre enn fem år, har høyere samlivskvalitet enn par der aldersforskjellen er større, mens kvinner rapporterer høyere grad av forpliktelse til samlivet enn menn.

To eller flere felles barn gir økt odds for å være mer enn moderat forpliktet, mens det å ha ett eller flere barn reduserer oddsen for å være fornøyd med samlivet. Dersom partneren eller respondenten har ett eller flere barn fra et tidligere forhold, har de oftere hatt planer om å flytte fra hverandre.

Tabell 1. Resultater fra tre logistiske regresjonsanalyser av tilbøyelighet til å være mer enn moderat forpliktet og fornøyd med samlivet eller å ha bruddplaner. Oddsrat¹

	Forpliktet til samlivet (0=nei/ 1=ja)	Fornøyd med samlivet (0=nei/ 1=ja)	Har hatt bruddplaner. (0=nei/ 1=ja)
Samlivstype			
Gift	1	1	1
Samboer med ekteskapsplaner	–	–	–
Samboer uten ekteskapsplaner	0,4	0,4	2,9
Kontrollvariabler. Alder			
25-27 år	1	1	1
29-31 år	–	–	–
33-35 år	–	0,7	–
Partnerne er like gamle (+/- 5 år)	–	1,3	–
Kvinne	1,3	–	–
Varighet av samlivet			
0-2 år	1	1	1
3-6 år	–	0,7	1,5
7-9 år	–	0,6	–
10 år eller mer	–	0,5	–
Erfaring fra tidligere samliv	–	–	–
Antall felles barn			
Ingen barn	1	1	1
Ett barn	–	0,7	–
To eller flere barn	1,5	0,8	–
Stebarn boende i husholdning	–	–	1,4
Planer om (flere) barn	1,5	1,4	0,7
Universitets-/høgskoleutdannet	–	0,8	–
Partnerne har likt utdanningsnivå	–	–	0,8
Har høy inntekt (> 350')	–	–	–
Partner har høy inntekt (> 350')	1,5	1,2	–
Eier bolig sammen	1,3	–	0,7
Religiøs	1,7	–	–
Land			
Norge	1	1	1
Sverige	2,3	1,6	–

¹ I tabellen vises kun koeffisienter som er signifikante på 5 prosent-nivået eller lavere.

Kilde: Wiik, Bernhardt og Noack (2009).

Disse analysene tyder også på at vi kan snakke om en effekt av «hvetebrødsdage- ne»; respondenter som har vært sammen med sin nåværende partner i inntil to år, er mer fornøyd med samlivet enn dem som har bodd sammen i tre år eller mer.

... og med utdanning og inntekt

Om en er mer enn moderat forpliktet og fornøyd med samlivet, henger også sammen med utdanningsnivå og partne-rens inntekt. Kvinner og menn med en utdanning på universitets- eller høgsko- lenivå oppgir lavere samlivskvalitet enn dem med grunnskole og videregående utdanning. Par med likt utdanningsnivå har imidlertid en lavere tilbøyelighet til å ha (hatt) bruddplaner enn par der part-nerne har forskjellig utdanningsnivå.

Det å ha en økonomisk ressurssterk part-ner, her forstått som om hun eller han hadde en årsinntekt på mer enn 350 000 kroner i 2002, øker tilbøyeligheten til å være mer enn moderat forpliktet til og fornøyd med forholdet. Videre ser vi at par som sammen eier boligen de bor i, har høyere odds for å føle seg forpliktet og lavere odds for å ha hatt bruddplaner enn andre par.

Kvinner og menn som oppgir at religion spiller en viktig rolle i livet, opplever seg som mer forpliktet til samlivet enn mindre religiøse. Det er også noen forskjjel-ler mellom Norge og Sverige; svensker er betydelig mer forpliktet og fornøyde enn nordmenn, men dette skyldes nok i hovedsak at spørsmålene hadde en noe forskjellig ordlyd i de to undersøkelsene (se Wiik, Bernhardt og Noack (2009) for mer informasjon).

Samboerskap ikke som ekteskap, selv ikke i «samboerland»

Samboere er en sammensatt gruppe, og som vi har sett i denne artikkelen, har fire av fem yngre samboere i alderen 25-35 år ikke klare ekteskapsplan-ner. Våre resultater viser at denne gruppen samboere var mindre fornøyde med samlivet sitt, følte seg mindre forpliktet av det og hadde oftere overveid brudd enn hva som var tilfelle for samboere med konkrete ekteskapsplaner og de gifte. Selv i Norge og Sverige der mange er samboere, og der samboerne på stadig flere områder behandles likt med gifte, er det åpenbart ikke gitt at samboerskap er uatskillelig fra ekteskap slik enkelte har hevdet.

Forskjellene mellom samboere og gifte kan skyldes så vel seleksjonsmekanismer som det vi har omtalt som en «ekteskapseffekt». Vel så viktig kan det være å se direkte på normer, idealer og verdier knyttet til samboerskap versus ekteskap. I en studie av hvordan samboerpar beskrev forholdet sitt, omtaler Syltevik (2010) Norge som «samboerland». Karakteristisk for de 17 parene hun intervjuet i sin studie, var vektleggingen av at samboerskap var en fase i parforholdet, ikke en endestasjon.

Å bygge opp et forpliktende forhold skjedde gradvis, og å gifte seg ville først føles riktig når begge var virkelig sikre på at dette var et forhold verdt å satse på. At samboerne opplever forholdet som mindre forpliktende, er derfor ikke nødvendigvis så negativt, bare en naturlig del av en prosess.

Deltakerne i Sylteviks (2010) studie ga også uttrykk for at samboerskap kunne oppfattes som en ekstra romantisk måte å leve sammen på fordi de ble bundet sammen av kjærlighet, ikke av ytre forpliktelser. Og ikke minst er samboerskap i «samboerland» å oppfatte som det riktige første skrittet i et samliv, det en bør gjøre, uten at det i seg selv innebærer en avvisning av ekteskapet og idealet om langvarige og stabile forhold. I vår studie finner vi at samboere med klare planer om å gifte seg ikke er mindre fornøyd med samlivet enn dem som allerede er gift. Dette bekrefter at samboerskap for noen er en midlertidig periode før et eventuelt ekteskap.

Om undersøkelsene

Den norske undersøkelsen *Fremtidsplaner, familie og samliv* ble gjennomført av Statistisk sentralbyrå (SSB) våren 2003. 6 317 kvinner og menn i aldersgruppen 20-47 år deltok i undersøkelsen, og de fylte selv ut spørreskjemaet. Utvalget var landsrepresentativt med et frafall på 37 prosent. Informasjon om respondentenes bosted, inntekt samt deres egen og foreldrenes utdanning er hentet fra SSBs registre.

Den svenske undersøkelsen *Familj och arbetsliv på 2000-talet* ble gjennomført av SCB (Statistiska centralbyråen). Også denne undersøkelsen ble gjennomført våren 2003, og består av et representativt utvalg kvinner og menn som da var i alderen 22, 26, 30 og 34 år. Svarprosenten var i overkant av 70 prosent.

Mange av spørsmålene i de to spørreundersøkelsene er identiske.

Vi er interessert i å se på unge samboere. Og siden de svenske respondentene ikke er yngre enn 26 år eller eldre enn 34 år, har vi valgt å se på gruppen 25-35 år i det sammenslåtte datamaterialet. Dette datasettet består av 2 923 respondenter, hvorav 1 597 (55 prosent) var samboere, og 1 326 (45 prosent) var gift.

Datainnsamlingen er finansiert av Norges forskningsråd, mens analysearbeidet dekkes av Norges forskningsråd og SSB i fellesskap. Den svenske delen av undersøkelsen ble finansiert av FAS (Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap) og Vetenskapsrådet.

Referanser

- Brown, S.L. og Booth, A. (1996): Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality, *Journal of Marriage and the Family*, 58, 668-678.
- Hansen, T., Moum T. og Shapiro, A. (2007): Relational and individual well-being among cohabitators and married individuals in midlife: Recent trends from Norway, *Journal of Family Issues*, 28, 910-933.
- Heuveline, P., og Timberlake, J.M. (2004): The role of cohabitation in family formation: The United States in a comparative perspective, *Journal of Marriage and Family*, 66, 1214-1230.
- Noack, T. (2010): En stille revolusjon: det moderne samboerskapet i Norge. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Nock, S.L. (1995): A comparison of marriages and cohabiting relationships, *Journal of Family Issues*, 16, 53-76.
- Smock, P.J. (2000): Cohabitation in the United States: An appraisal of research themes, findings, and implications, *Annual Review of Sociology*, 26, 1-20.
- Syltevik, L.J. (2010): Sense and sensibility: Cohabitation in «cohabitation land», *Sociological Review*, 58, 444-462.
- Wiik, K. Aa., Bernhardt, E., og Noack, T. (2009): A study of commitment and relationship quality in Sweden and Norway, *Journal of Marriage and Family*, 71, 465-477.